

ФОРУМ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: АКТУАЛЬНІСТЬ ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНОГО ДИСКУРСУ З ПРОБЛЕМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

*Сергій Косянчук,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України*

Автор аналізує статистичні дані за результатами діяльності Форуму для вчителів, організованого відділом дидактики Інституту педагогіки НАПН України з метою науково-методичного супроводу процесу реалізації педагогічних технологій в умовах дистанційного навчання.

***Ключові слова:** освіта; заклади загальної середньої освіти; профільне навчання; дистанційне навчання; карантин; самоосвіта вчителів.*

За діджиталізації, як зазначає Г. Васьківська, «знання і кваліфікація набувають першочергового значення» [1, с. 19]. З іншого боку, на думку дослідниці, «інтенсифікація і модернізація освіти потребує втілення таких інтерактивних технологій, які спрямовані на творче формування особистості в інтелектуальному й емоційному вимірах» [Там само]. Якщо говорити про сучасний етап розвитку освітньої системи країни, то потрібні водночас і якісні «зміни у формулюванні цілей шкільної освіти, які й визначатимуть подальші перетворення й вимагатимуть якісних знань» [2, с. 133].

Коло актуальних і не розв'язаних проблем у системі повної загальної середньої освіти розширюється, а окремі з них детермінуються «багатогранністю соціальних відносин і зв'язків у сучасному світі» [3, с. 23], зумовлюючи, за Г. Васьківською, «складність соціальних дій, які, втім, у період дорослішання мають бути засвоєні особистістю» [Там само].

Отже, державна політика в освітній сфері має визначати не тільки соціально-економічний і культурний розвиток, а й детермінувати «інноваційність процесів модернізації педагогічних технологій, що мають сприяти ефективному засвоєнню здобувачами освіти змісту, який, передусім, має формувати громадянські та соціальні компетентності [4, с. 138]. Оскільки «когнітивні аспекти соціалізації та самовизначення особистості безпосередньо узалежнені від забезпечення якості освіти, вимог ринку праці до компетентностей працівника, здатності особи визначати й розв'язувати соціально значущі проблеми в обраній галузі діяльності, взаємодії закладів освіти, сім'ї і суспільства, за якої відбувається адаптація особистості до умов соціального середовища» [Там само], то «новітні тенденції розвитку галузі узалежнюють здобуття освіти від інтересів самого учня, суспільства й держави. Освіта розглядається як інвестиція шкільної молоді в своє майбутнє» [5, с. 87].

На практиці поступ українського суспільства узалежнюється не тільки від «стану освітньої галузі, кваліфікації учителів і якості підготовки ними підростаючого покоління до ефективної життєдіяльності» [6, с. 15], а й,

«передусім, на думку наукової спільноти країни, мають зазнати позитивних змін освітні мета, завдання, зміст, форми і методи, що мають бути спрямованими на допомогу учням здобувати знання про самих себе, людську сутність, навколишній світ, зразки ефективного соціального розвитку як такого. Завдання є актуальним не тільки тому, що для співвітчизників стає характерним прагматизм, має місце духовне збіднення, а й тому, що нехтується наукова грамотність, применшується значення освіти, нав'язуються багато антинаукового, антисоціального, антиособистісного» [Там само].

Негативні тенденції – як-от нехтування науковою грамотністю, применшення значення освіти, нав'язування антинаукового, антисоціального, антиособистісного – помічені давно, а в коронавірусний період надто загострилися. Сутнісна особливість профільного навчання, що полягає в його спрямованості на максимальне задоволення освітніх потреб здобувачів профільної освіти, порушена – не відбувається розвиток пізнавальних інтересів, нахилів і здібностей здобувачів освіти [7; 8], бо на заваді цього стоїть самоізоляція як важливий об'єктивний чинник здоров'язбереження. Безпосередня суб'єкт-суб'єктна взаємодія у стінах закладів загальної середньої освіти поступилася несистемним, низькоякісним дистанційним зв'язкам педагогічних працівників зі здобувачами профільної освіти.

Свого часу ми дослідили, що «які б інваріантні чинники і в який спосіб не впливали на процеси модернізації освіти, саме соціальне спрямування педагогічних технологій в умовах профільного навчання доповнюватиме її варіативними компонентами “від життя”, тобто, орієнтацією на сфери особистості, а ще – алгоритмами педагогічної діяльності, дій і вчинків, прийомами, процесуальними моделями (моделями реалізації конкретних педагогічних технологій за конкретними освітніми спрямуваннями), рівнем і якістю дидактико-методичного забезпечення тощо» [9, с. 178].

Як виявилось, за карантину дистанційна суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітнього процесу таки дає певні позитивні результати, коли педагогічними працівниками задіюються соціальні складові педагогічних технологій, зміст яких наближує здобувачів профільної освіти до реалій 2020 року.

За карантину безпосереднє спілкування науковців і педагогів-практиків унеможливлене. Оскільки важливість такого спілкування є незаперечною, відділ дидактики Інституту педагогіки НАПН України, аби не втрачати зворотний зв'язок з учителями, організував низку заходів, серед яких спілкування на веб-сайті відділу, на сторінці у Facebook, а також у рамках розробленого формату, названого *speechmob*.

Наукові й освітянські колективи організовують цей процес по-різному і в різний спосіб презентують свої напрацювання в мережі Інтернет. Ми зупинимося на особливостях функціонування Форуму для вчителів.

Отже, відділ дидактики Інституту педагогіки НАПН України 25 березня 2020 року на своєму веб-сайті <http://didactics.ucoz.ua> відкрив Форум <http://didactics.ucoz.ua/forum/2> з науково-методичного супроводу процесу

реалізації педагогічних технологій в умовах дистанційного навчання за такими темами (кожна тема містить окремі матеріали-повідомлення):

«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» – <http://didactics.ucoz.ua/forum/2-8-1>

«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів» – <http://didactics.ucoz.ua/forum/2-9-1>

«Методичне забезпечення дистанційного навчання» – <http://didactics.ucoz.ua/forum/2-5-1>

«Реалізація педагогічних технологій» – <http://didactics.ucoz.ua/forum/2-6-1>

«Спілкування з учасниками Форуму» – <http://didactics.ucoz.ua/forum/2-4-1>

На рис. 1 подано динаміку наповнюваності і переглядів тем Форуму для вчителів на сайті відділу дидактики (неповна перша декада).

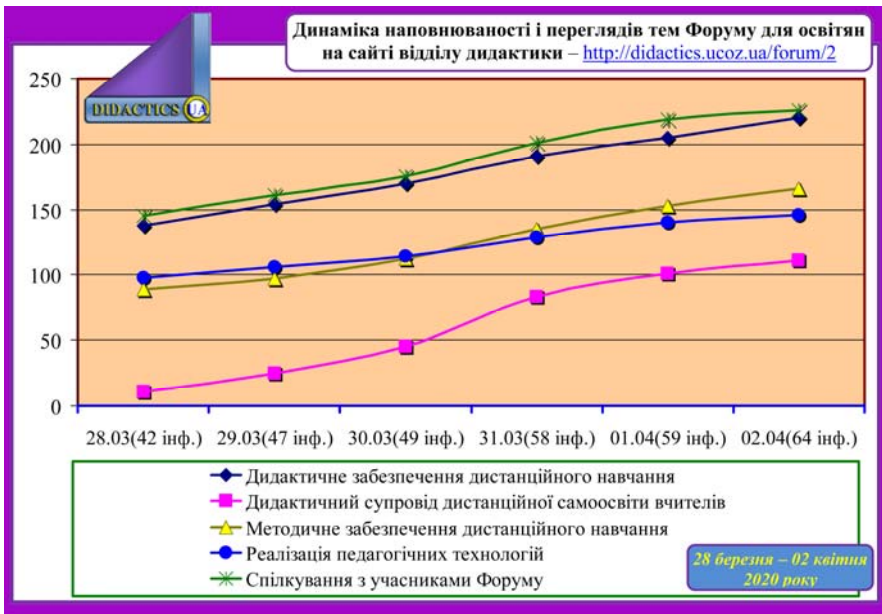

Рис. 1. Динаміка наповнюваності і переглядів Форуму для вчителів (неповна перша декада)

Перша повна декада (табл. 1; станом на 03.04.2020) існування Форуму позначилася найвищою активністю за темою «Спілкування з учасниками Форуму» (253 перегляди).

«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів» – 151 перегляд (найнижчий показник серед п'яти тем).

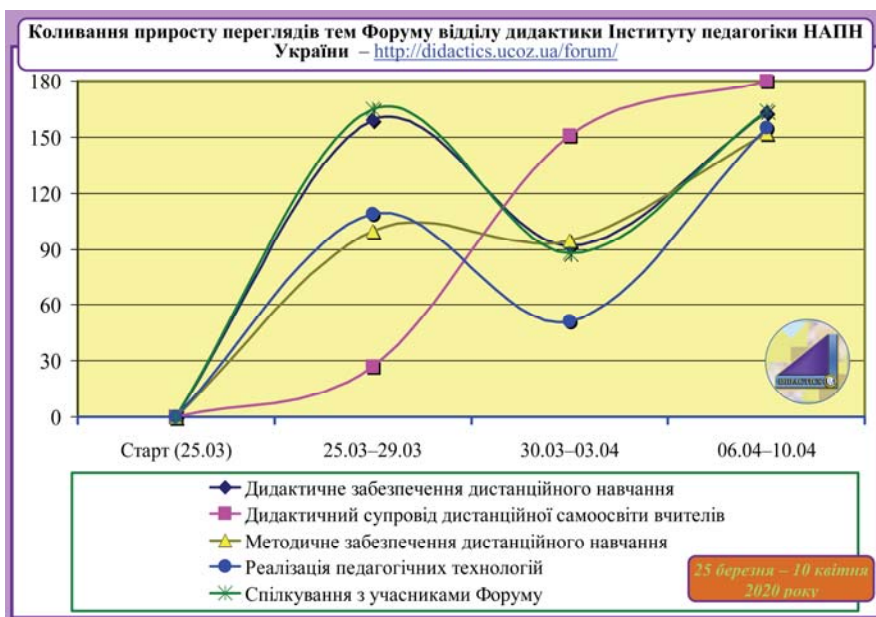
Таблиця 1

Перегляди тем Форуму за першу декаду його функціонування
(станом на 03.04.2020; перша декада)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	251	2
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	151	5
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	195	3
«Реалізація педагогічних технологій»	160	4
«Спілкування з учасниками Форуму»	253	1
Загальна кількість переглядів	1010	xxx

Станом на 10.04.2020 (рис. 2) тенденції дещо змінилися. Зафіксовано такі показники переглядів:

- «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» – 414.
- «Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів» – 331.
- «Методичне забезпечення дистанційного навчання» – 347.
- «Реалізація педагогічних технологій» – 315.
- «Спілкування з учасниками Форуму» – 417.

Рис. 2. Динаміка переглядів Форуму для вчителів
(станом на 10.04.2020)

Лідирує – «Спілкування з учасниками Форуму» (417). Остання позиція за темою «Реалізація педагогічних технологій» (315).

Спад відвідуваності Форуму зафіксовано у період 30.03–03.04.2020 р.

Приріст відвідуваності відновився за темами: «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» та «Спілкування з учасниками Форуму».

За темою «Реалізація педагогічних технологій» становить 42%.

За темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» приріст відвідувань становить 52%.

За темою «Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів» приріст відвідуваності зріс у 6,7 раза.

Вочевидь – педагогічні працівники потребують допомоги науковців, рекомендацій методичних й освітніх колективів з питань реалізації освітнього процесу в умовах дистанційності.

Проблема самоосвіти педагогічних працівників загострилася, про що свідчить статистика за темою Форуму «Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів».

За перші дві декади функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 2).

Таблиця 2

Перегляди тем Форуму за дві декади його функціонування

(станом на 13.04.2020; перші дві декади)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	528	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	435	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	440	3
«Реалізація педагогічних технологій»	401	5
«Спілкування з учасниками Форуму»	502	2
Загальна кількість переглядів	2306	xxx

Станом на 14.04.2020 (рис. 3) проблема самоосвіти педагогічних працівників значно актуалізувалася, про що свідчить статистика зацікавленості контентом Форуму відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України <http://didactics.ucoz.ua/forum/>

Одна з п'яти тем Форуму – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» <http://didactics.ucoz.ua/forum/2-8-1> – залишається топ-темою, привернувши увагу 22,9% відвідувачів Форуму.

У цій темі подано інформацію про:

- використання платформи ZOOM для дистанційного зв'язку;
- дидактичні принципи дистанційного навчання;
- дистанційні технології освітнього процесу;
- роботу з сервісом інтерактивних вправ Learningapps;
- організацію дистанційного навчання у системі неперервної освіти;
- особливості дискусії в онлайн форматі.

Рис. 3. Динаміка переглядів Форуму для вчителів
(станом на 14.04.2020)

За перші три декади функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 3).

Таблиця 3

Перегляди тем Форуму за три декади його функціонування
(станом на 23.04.2020; перші три декади)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	736	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	632	3
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	613	4
«Реалізація педагогічних технологій»	574	5
«Спілкування з учасниками Форуму»	657	2
Загальна кількість переглядів	3212	xxx

Лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (736). Остання позиція за темою «Спілкування з учасниками Форуму» (657). Загальна кількість переглядів – 2 306.

Станом на 01.05.2020 (шість тижнів функціонування) зафіксовано 5 195 переглядів тем Форуму (рис. 4). На цьому рис. продемонстровано тижневі кількісні показники і приріст відвідувань (у %) відповідно до попереднього тижня.

Як бачимо на рис. 4, тенденція приросту переглядів тем Форуму стійка.

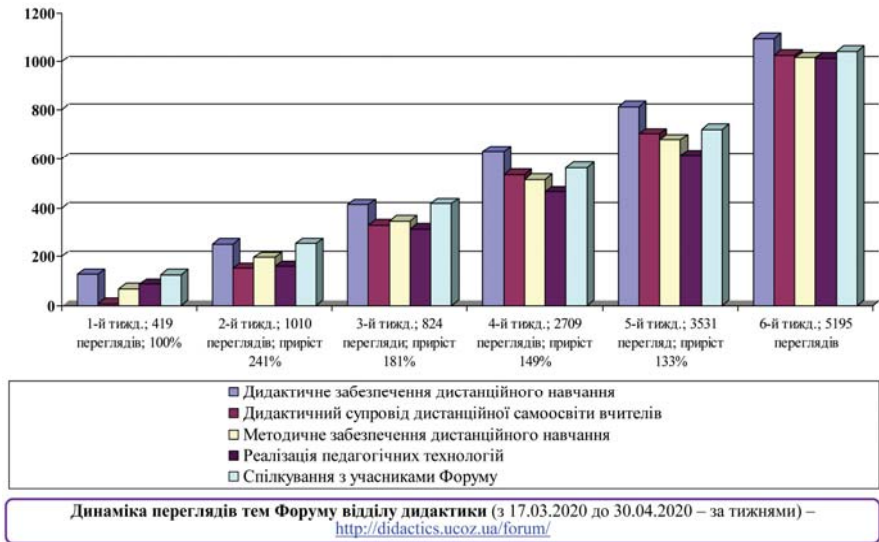

Рис. 4. Динаміка переглядів Форуму для вчителів (станом на 01.05.2020; шість тижнів)

За чотири декади (станом на 03.05.2020) функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 4).

Таблиця 4

Перегляди тем Форуму за чотири декади його функціонування (станом на 03.05.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	1119	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1060	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1041	5
«Реалізація педагогічних технологій»	1068	3
«Спілкування з учасниками Форуму»	1082	2
Загальна кількість переглядів	5370	xxx

Знову лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (1 119).

Уперше останню позицію «посіла» тема «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 041).

Загальна кількість переглядів – 5 370.

На рис. 5 подано статистику переглядів тем Форуму за 5 декад.

Рис. 5. Динаміка переглядів Форуму для вчителів
 (станом на 13.05.2020; п'ять декад)

За ці 5 декад (станом на 13.05.2020) функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 5).

Таблиця 5

Перегляди тем Форуму за п'ять декад його функціонування
 (станом на 03.05.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	1319	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1208	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1179	5
«Реалізація педагогічних технологій»	1221	3
«Спілкування з учасниками Форуму»	1251	2
Загальна кількість переглядів	6178	xxx

Тенденція стала. Лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (1 319).

Остання позиція за темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 179).

Загальна кількість переглядів – 6 178.

На рис. 6 подано статистику переглядів тем Форуму за 6 декад.

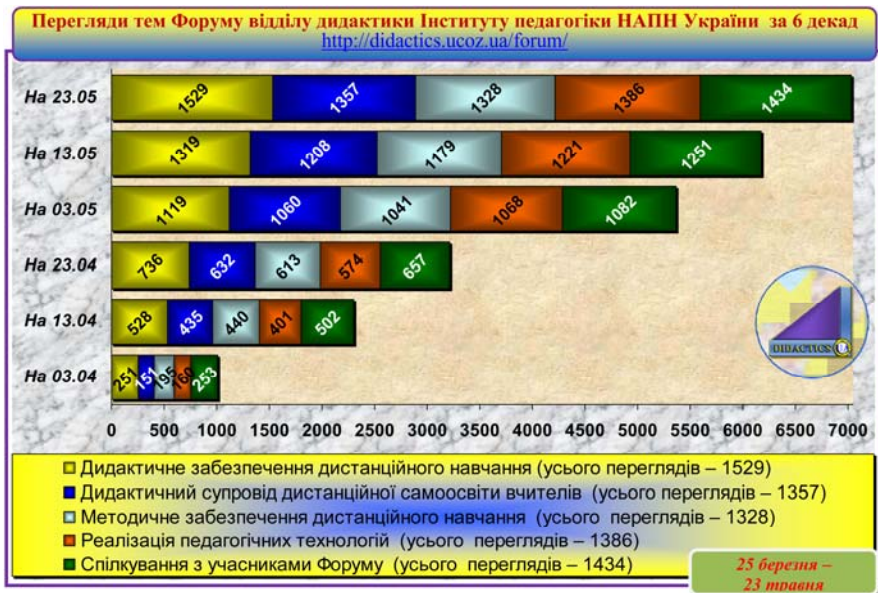

Рис. 6. Динаміка переглядів Форуму для вчителів
 (станом на 23.05.2020; шість декад)

За ці 6 декад (станом на 23.05.2020) функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 6).

Таблиця 6

Перегляди тем Форуму за шість декад його функціонування
 (станом на 23.05.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	1529	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1357	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1328	5
«Реалізація педагогічних технологій»	1386	3
«Спілкування з учасниками Форуму»	1434	2
Загальна кількість переглядів	7034	xxx

Тенденція стала. Лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (1 529).

Остання позиція за темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 328).

Загальна кількість переглядів – 7 034.

За 7 декад (станом на 02.06.2020) функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 7).

Таблиця 7

Перегляди тем Форуму за сім декад його функціонування
(станом на 02.06.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	1754	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1551	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1516	5
«Реалізація педагогічних технологій»	1572	3
«Спілкування з учасниками Форуму»	1652	2
Загальна кількість переглядів	8045	xxx

Тенденція стала. Лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (1 754).

Остання позиція за темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 516).

Загальна кількість переглядів – 8 045.

За 8 декад (станом на 12.06.2020) функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 8).

Таблиця 8

Перегляди тем Форуму за вісім декад його функціонування
(станом на 12.06.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	1881	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1679	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1622	5
«Реалізація педагогічних технологій»	1751	3
«Спілкування з учасниками Форуму»	1753	2
Загальна кількість переглядів	8686	xxx

Тенденція стала. Лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (1 881).

Остання позиція за темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 622).

Загальна кількість переглядів – 8 686.

За 9 декад (станом на 22.06.2020) функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 9).

Таблиця 9

Перегляди тем Форуму за дев'ять декад його функціонування
(станом на 22.06.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	1950	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1745	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1686	5
«Реалізація педагогічних технологій»	1862	2
«Спілкування з учасниками Форуму»	1807	3
Загальна кількість переглядів	9050	xxx

Тенденція стала. Лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (1 950).

Остання позиція за темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 686).

Зауважимо, що тема «Реалізація педагогічних технологій» з третьої сходинки перейшла на друге місце, «обігнавши» тему «Спілкування з учасниками Форуму» (1 862 і 1 807 – відповідно).

Загальна кількість переглядів – 9 050.

За 100 днів (10 декад) (станом на 02.07.2020) функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 10).

Таблиця 10

Перегляди тем Форуму за 100 днів (десять декад) його функціонування
(станом на 02.07.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	2001	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1804	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1750	5
«Реалізація педагогічних технологій»	1949	2
«Спілкування з учасниками Форуму»	1863	3
Загальна кількість переглядів	9367	xxx

Тенденція стала. Лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (2 001).

Остання позиція за темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 750).

Теми «Реалізація педагогічних технологій» (1 949) і «Спілкування з учасниками Форуму» (1 863) залишились на своїх місцях.

Загальна кількість переглядів – 9 367.

За 11 декад (станом на 12.07.2020) функціонування Форуму маємо такі дані (табл. 11).

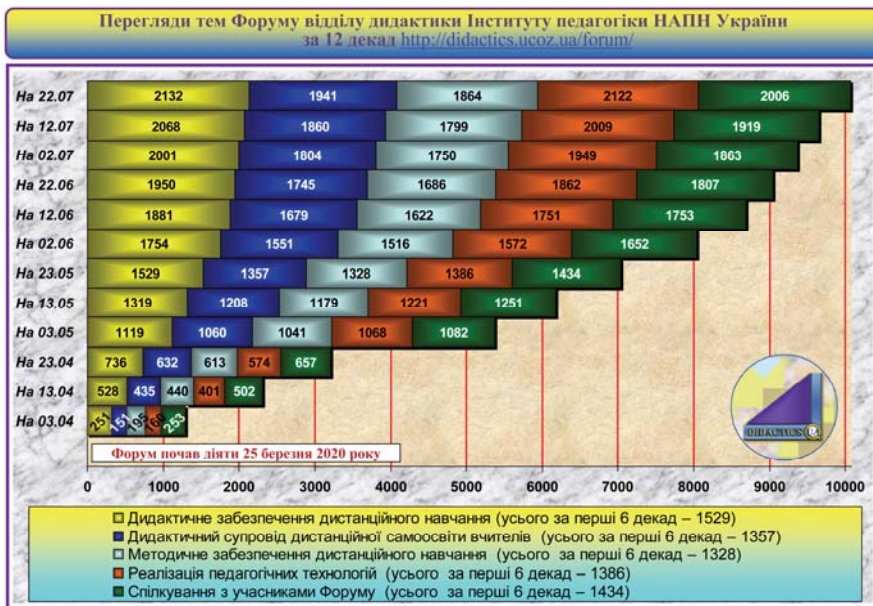
Таблиця 11

Перегляди тем Форуму за одинадцять декад його функціонування
(станом на 12.07.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	2068	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1860	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1799	5
«Реалізація педагогічних технологій»	2009	2
«Спілкування з учасниками Форуму»	1919	3
Загальна кількість переглядів	9655	xxx

Тенденція незмінна. Лідирує – «Дидактичне забезпечення дистанційного навчання» (2 068). Остання позиція за темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 799). Темі «Реалізація педагогічних технологій» (2 009) і «Спілкування з учасниками Форуму» (1 919) залишились на своїх місцях. Загальна кількість переглядів – 9 655.

На рис. 7–8 подано статистику переглядів тем Форуму за 12 декад.

Рис. 7. Динаміка переглядів Форуму для вчителів (станом на 22.07.2020; одинадцять декад)

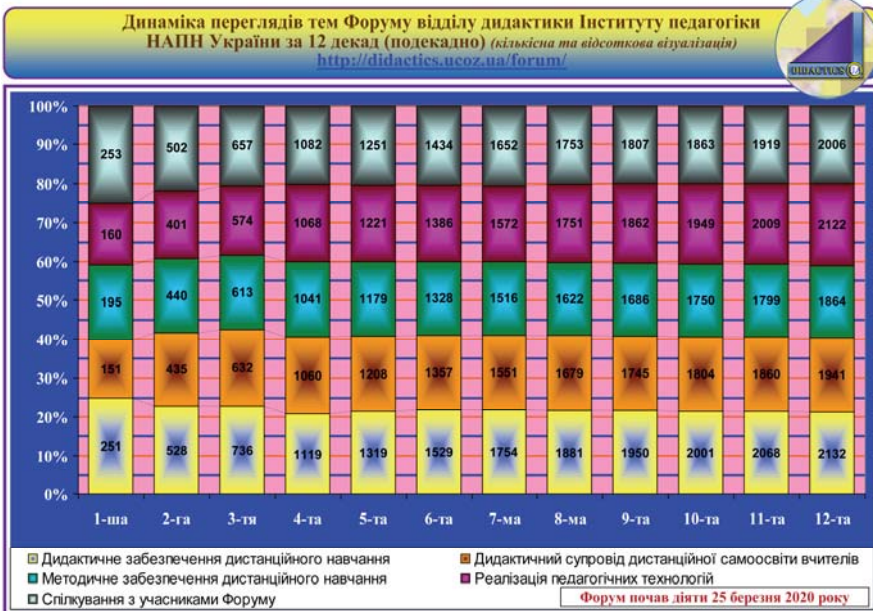

Рис. 8. Динаміка переглядів Форуму для вчителів
(станом на 22.07.2020; дванадцять декад; відсоткова візуалізація)

У табличному варіанті подаємо дані за 12 декад (станом на 22.07.2020) функціонування Форуму (табл. 12).

Таблиця 12

Перегляди тем Форуму за дванадцять декад його функціонування
(станом на 22.07.2020)

Теми Форуму	Кількість переглядів	Рейтинг
«Дідактичне забезпечення дистанційного навчання»	2132	1
«Дідактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	1941	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	1864	5
«Реалізація педагогічних технологій»	2122	2
«Спілкування з учасниками Форуму»	2006	3
Загальна кількість переглядів	10065	xxx

Лише по завершенню 12-ої декади Форум сягнув 10-тисячної позначки відвідуваності. Тенденція незмінна. Лідирує – «Дідактичне забезпечення дистанційного навчання» (2 132). Остання позиція за темою «Методичне забезпечення дистанційного навчання» (1 864). Теми «Реалізація педагогічних технологій» (2 122) залишається на другій позиції у рейтингу. Загальна кількість переглядів – 10 065.

Складаємо таблицю подекадних рейтингів відвідуваності тем Форуму (табл. 13).

Таблиця 13

Подекадні рейтинги відвідуваності тем Форуму
(усього – 12 декад)

Теми Форуму	Подекадні рейтинги												Заг.	
	1-а	2-а	3-я	4-а	5-а	6-а	7-а	8-а	9-а	10-а	11-а	12-а		
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	5	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	3	3	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
«Реалізація педагогічних технологій»	4	5	5	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	3
«Спількування з учасниками Форуму»	1	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2

Визначаємо ранги відвідуваності тем Форуму за першими і останніми шістьма декадами і заносимо дані до табл. 14.

Таблиця 14

Ранги відвідуваності тем Форуму
(1–6 декади; 7–12 декади)

Теми Форуму	Ранги за 1–6 декади	Ранги за 7–12 декади
«Дидактичне забезпечення дистанційного навчання»	1	1
«Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів»	4	4
«Методичне забезпечення дистанційного навчання»	5	5
«Реалізація педагогічних технологій»	3	2
«Спількування з учасниками Форуму»	2	3

Аналіз статистичних даних відвідуваності тем Форуму відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України підтвердив наукові припущення про те, що актуальними для педагогічних працівників є проблеми дидактичного забезпечення дистанційного навчання, реалізації педагогічних технологій, питання самоосвіти і дидактико-методичного дискурсу з цих проблем.

У контексті окресленого «структурна і змістова інтеграція загальної і професійної освіти не набула чітких абрисів, а організаційні і педагогічні умови забезпечення діяльності профільної школи не достатньо використа-

лізувалися, то й навчально-професійна діяльність учнів носить епізодичний (несистемний) характер. Тобто, навчання, хоч і спрямоване на забезпечення професійного у майбутньому зростанні, не знаходить бажаної (адекватної) рефлексії. <...> не створено належних умов для повноцінного функціонування суб'єкт-суб'єктних стосунків» [10, с. 4].

На нашу думку, становлення нової моделі системи освіти України потребує, передусім, змін у формулюванні цілей профільного навчання, шляхів досягнення передбачуваних результатів, оновлення педагогічного інструментарію і т.п. [11, с. 133].

У стрічці новин веб-сайту відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України [12] подано значний обсяг іншої актуальної інформації, пов'язаної з дистанційним навчанням та реалізацією педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Список використаних джерел

1. Васьківська Г. О. Дидактичні умови реалізації інтерактивних технологій навчання у процесі формування у старшокласників системи знань про людину. *Молодь і ринок*. 2013. №1 (96). С. 18–22.
2. Косянчук С. В. Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : зб. наук. праць / Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне: РДГУ, 2014. Вип. 8(51). С. 132–136.
3. Васьківська Г. Знання про людину як основа формування соціальної компетентності (Заочний круглий стіл «Компетентнісний підхід в літературній освіті»). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2012. №8. С. 22–25.
4. Косянчук С. В. Соціалізація та самовизначення особистості: апгрейдери процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Переяслав-Хмельницький, 21 берез. 2018 р. / [відп. ред. О. В. Дробот]. Київ: Талком, 2018. С. 138–141.
5. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Українська мова у фокусі перспектив реформування старшої школи. *Молодь і ринок*. 2018. №4(159). С. 86–92.
6. Васьківська Г. О. Інтернет-середовище як чинник формування ціннісних орієнтацій учнів. *Молодь і ринок*, 2015. №11 (130). С. 11–16.
7. Кизенко В. І. Педагогічна сутність основних понять профільного навчання. *Підручник для директора*. 2003. №11/12. С. 42–45.
8. Кизенко В. Профільне навчання: проблеми впровадження. *Біологія і хімія в школі*. 2008. №3. С. 42–44.
9. Косянчук С. Інваріантні чинники модернізації освіти: соціальне спрямування педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи* : матер. Третьої міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 16–17 лют. 2018 р. / Folia

Comeniana : Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / [голов. ред. І. І. Осадченко]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 174–178.

10. Васьківська Г. О., Захарчук Н. В., Косянчук С. В. *Фундаменталізація змісту освіти у старшій школі в умовах профільного навчання* : методичні рекомендації / [вступ. ст. і наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 68 с.

11. Косянчук С. В. *Формування ціннісно-сміслових орієнтацій старшокласників в умовах особистісно-орієнтованого навчання. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти* : зб. наук. праць / Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне: РДГУ, 2014. Вип. 8(51). С. 132–136.

12. Стрічка новин. *Веб-сайт відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України*. <http://didactics.ucoz.ua/>